

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 4

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chư vị bằng hữu, chào mọi người buổi chiều! Buổi sáng chúng ta nói đến thái độ học tập lúc mới bắt đầu rất quan trọng, đã nói đến “học quý lập chí”, trước tiên phải lập định chí hướng thì sẽ có động lực vô tận thúc đẩy chúng ta không ngừng tiến bộ, trưởng thành. Việc thứ hai là “học quý lực hành”. Cho nên, hiện tại chúng ta muốn học văn hóa truyền thống, muốn học tập học vấn của thánh hiền, chúng ta cũng không cần quá lo lắng, tôi bây giờ mới bắt đầu học có kịp hay không? Thật ra điều quan trọng nhất là, học một câu chúng ta liền làm một câu. Có rất nhiều người nói: “Đợi tôi học tốt rồi sẽ dạy con cái, đợi tôi học tốt rồi sẽ giúp người khác”, đợi chúng ta học tốt rồi thì còn kịp hay không? Không kịp. Hiện tại học một điều làm một điều, chỉ có tinh thần như vậy mới cảm động con cái, cảm động học sinh của bạn. Có rất nhiều thầy cô giáo của chúng ta, trước đây huấn tập văn hóa Trung Quốc tương đối ít, họ cũng là giữ vững thái độ cùng nhau học tập với học sinh của mình, luôn có thái độ như vậy, trẻ nhỏ xem thấy cũng rất vui vẻ, bởi vì chúng ta đã đem thái độ hiếu học diễn ra cho trẻ nhỏ xem, cho học sinh xem.

Có một trường mầm non, họ dạy trẻ nhỏ rằng, sau khi ăn xong phải có lễ phép, khi đứng dậy phải nói với thầy cô giáo, bạn học ngồi cùng bàn: “Mời mọi người từ từ dùng”, sau đó mang chén đĩa của mình tới nhà bếp tự rửa, tất cả trẻ nhỏ đã tập thành thói quen. Thầy cô của chúng cũng làm giống như vậy, mỗi thầy cô giáo ăn xong rồi cũng cúi người nói với chúng: “Mời mọi người từ từ dùng”, cho nên tất cả trẻ nhỏ đều sẽ mỉm cười trong lòng. Thưa các bạn, vì sao vậy? Trong lòng những đứa trẻ này sẽ nghĩ rằng: “Thầy cô giáo cũng làm giống như chúng ta, nên chúng ta phải có lễ phép, phải tuân thủ những quy định này.” Kỳ thực khi chúng ta cùng làm với trẻ nhỏ thì hiệu quả đó rất tốt.

Có một đứa bé, trong một lần ăn cơm, toàn bộ thầy cô giáo và bạn học đều đã ăn cơm xong, chỉ còn lại một mình em. Đứa bé này sau khi ăn xong đứng dậy,

cúi chào thật sâu với bàn ghế rồi nói: “Mời mọi người từ từ dùng”, tất cả thầy cô giáo nhìn thấy đều tủm tỉm cười. Thế nhưng chúng tôi cảm thấy đứa bé này rất thành thật, nói một điều, học một điều thì làm một điều. Một người trước tiên phải học thành thật, tiếp theo mới học linh hoạt, như vậy học vấn mới có thành tựu. Nếu như vừa bắt đầu chúng ta đã học linh hoạt, đối với lời dạy của thầy cô giáo, nói ra năm điều thì chọn ra ba điều để làm. Tốt, đầu óc cũng rất linh hoạt, thế nhưng rất có thể học vấn sẽ không vững chắc, đến lúc đó sẽ bị hại bởi sự khôn vặt của chính mình.

Ngoài việc thực hành ra, tiếp theo chúng ta phải biết được, học tập cũng cần phải xem trọng thứ tự, trình tự. Trong Tam Tự Kinh có một câu: “Là người học, phải trước sau”, học tập phải có thứ tự; “Tiểu Học xong, đến Tứ Thư”, chính là phải học tốt sách Tiểu Học, tiếp theo đó mới học Tứ Thư, Ngũ Kinh. Tiểu Học là một thư tịch trường dưỡng chánh khí cho trẻ nhỏ do Chu Hy - Chu Phu Tử biên soạn, cuốn sách này dạy trẻ nhỏ làm thế nào hiếu dưỡng cha mẹ, tôn trọng trưởng bối, còn có lễ nghi vẩy nước quét dọn, ứng đối trong cuộc sống thường ngày. Cuốn sách này ai đã xem qua xin đưa tay lên? Ồ, thật không ít. Cuốn sách này cách hiện nay đã gần một ngàn năm, lịch sử tương đối lâu, rất nhiều hoàn cảnh đời sống vào thời đó đã có sự khác biệt so với hiện nay.

Vì sao học cuốn Tiểu Học quan trọng đến như vậy? Bởi vì một đứa trẻ từ nhỏ, trước tiên phải cắm gốc rễ làm người, làm việc, nếu cắm chắc được gốc rễ này thì chúng đọc các kinh sách khác, chúng không chỉ có đọc mà thôi, chúng sẽ biết được phải thực tiễn trong việc chung sống với người, chúng biết được phải áp dụng vào trong đời sống, vì thế nhất định phải cắm gốc rễ này. Bởi vì cuốn sách này cách chúng ta thời gian tương đối dài, tôi đã từng đọc qua, cũng chỉ có thể xem được 60% đến 70%, có rất nhiều thuật ngữ xem không hiểu. Sau đó tôi đã lật cuốn Tiểu Học, rồi lại lật tiếp cuốn Đệ Tử Quy, đối với cuốn Đệ Tử Quy này tôi rất cảm động, cũng rất tán thán. Bởi vì Đệ Tử Quy là sách biên soạn vào thời nhà Thanh, cách chúng ta mới mấy trăm năm, rất gần. Hơn nữa, Lý Dục Tú phu tử thời nhà Thanh căn cứ vào nội dung quan trọng nhất trong cuốn Tiểu Học, rút ra cương lĩnh trong đó, biên soạn thành cuốn Đệ Tử Quy; cuốn Đệ Tử Quy này hoàn toàn tương ứng với đời sống của chúng ta, không có câu nào không làm được, hơn nữa còn bao hàm cả những trọng điểm của cuốn Tiểu Học. Lý Dục Tú phu tử biên soạn cuốn sách này, vẫn là y theo một câu dạy bảo rất quan trọng trong Luận Ngữ của Khổng lão phu tử, câu dạy bảo này nhắc đến “đạo làm người, thánh nhân dạy”, chính là nhắc đến “hiếu để trước, kễ cần tín, yêu mọi người, gần

người nhân, có dư sức, thì học văn”, chính là căn cứ vào câu nói này của Khổng lão phu tử mà rút ra bảy cương mục, biên soạn thành cuốn *Đệ Tử Quy* này.

Cho nên, chúng ta học tốt *Đệ Tử Quy*, chính là cắm chắc gốc rễ của Tiểu Học. Nếu như không cắm chắc gốc rễ của Tiểu Học, mà trực tiếp học Tứ Thư, Ngũ Kinh thì trẻ nhỏ đọc càng nhiều sẽ càng tách rời đời sống. Có một số trẻ nhỏ đọc rất nhiều kinh, thế nhưng chúng sẽ lấy những câu kinh trong Luận Ngữ để biện luận với cha mẹ. Có một đứa trẻ khoảng sáu tuổi, có một lần mẹ em đang phê bình em, em liền nói với mẹ: “Mẹ ơi, mẹ có ôn, lương, cung, kiệm, nhượng của Khổng lão phu tử không? Nếu như mẹ làm không được thì mẹ cũng không có tư cách nói con.” Trong tâm mẹ em bị chấn động, “bây giờ đã dùng đến lời nói trong kinh điển để phản bác lại mình, vậy nếu tiếp tục học nữa thì sẽ như thế nào?”

Có một trường bồi, dẫn theo cháu gái bà, cháu gái này gọi tôi bằng cậu, đến nhà chúng tôi, cha mẹ tôi đều có nhà. Vừa ngồi xuống thì bà liền nói với cháu mình: “Lại đây, chúng ta đọc Anh văn cho các vị trưởng bối nghe nào!” Đứa cháu gái nhỏ này cũng rất thành thạo, tôi tin rằng bé gái này tuyệt đối không phải chỉ có biểu diễn cho chúng tôi xem, nhất định đã biểu diễn không ít lần trước đó rồi, cho nên bé cũng rất tự nhiên. Sau đó bà nội của bé liền bắt đầu hỏi: “Trái táo nói thế nào?” Bé gái nói: “Apple.” “Cái ô nói thế nào?” Bé gái nói: “Umbrella.” Hỏi mấy câu đều trả lời lưu loát, đột nhiên bé gái này hỏi ngược lại bà nội mình một câu, bé hỏi: “Bà ơi, cuốn sách nói thế nào?” Bà nội em nói: “Bà làm sao mà biết được!” Bé gái này nói: “Bà ơi, sao bà ngốc vậy?”

Nếu như trẻ nhỏ không học cách làm người, làm việc thì tri thức học được càng nhiều, sách xem được càng nhiều thì sẽ càng ngạo mạn. Ngạo mạn là sát thủ rất lớn của việc cầu học vấn, tâm ngạo mạn chỉ cần sanh khởi thì học vấn rất khó có thành tựu. Cho nên trong Khúc Lễ - Lễ Ký nhắc đến: “Ngạo không thể thêm lớn”, đây đều là những lời nhắc nhở rất quan trọng của thánh hiền trước đây dành cho chúng ta.

Trong thể ngộ cuộc đời của tiên sinh Lâm Tắc Từ, ông đã quy nạp thành mười việc, mười việc này chính là, nếu như con người phạm phải mười điều sai lầm này thì đời người rất không có ích, ông gọi là “mười vô ích”. Điều thứ nhất là “*bất hiếu cha mẹ, thờ thần vô ích*”. Không hiếu thuận cha mẹ, mỗi ngày lạy thần, cầu thần mình phù hộ có tác dụng gì không? Không có ích gì. Thứ hai, “*anh em bất hòa, kết bạn vô ích*”, chung sống với anh em trong nhà nhưng không biết bao dung, thường hay xảy ra xung đột, người như vậy ra ngoài kết giao bạn bè có thể kết giao được người bạn tri kỷ hay không? Không thể nào. Trong mười điều

vô ích này, trong đó có hai điểm là lời nhắc nhở rất quan trọng về việc cầu học vấn, hai điểm đó là “*tính khí kiêu ngạo, học rộng vô ích*” và “*hành vi bất chính, đọc sách vô ích*”. Cho nên, chỉ cần chúng có tâm ngạo mạn thì học lực càng cao sẽ càng xem thường người khác, càng dễ dàng tổn thương người khác. “Hành vi bất chính”, nếu như lời nói, hành vi của chúng đều trái ngược với giáo huấn của thánh hiền, vậy thì không tương ứng với những sách mà chúng đã học, không đạt được lợi ích. Cho nên chúng ta nhìn thấy, lời dạy mà các vị thánh triết mấy ngàn năm của Trung Quốc đã lưu lại, chúng ta phải rất trân trọng, phải cố gắng nắm giữ để cảnh giác; chính mình không thể phạm phải, đương nhiên trẻ nhỏ cũng phải cố gắng hết sức không được phạm những lỗi lầm này, đây là thứ tự của việc học tập.

Tiếp theo, phương pháp học tập phải nắm lấy tám chữ “thâm nhập một môn, huân tu lâu dài”. Một môn là một môn nào? Giáo huấn mà các vị thánh triết Trung Quốc nói với chúng ta, nếu dùng hai chữ để nói thì chính là “đạo đức”. Hai chữ “đạo đức” đã nắm lấy toàn thể cương lĩnh giáo huấn trong mấy ngàn năm của thánh hiền, cho nên nắm lấy mấu chốt thì mọi việc sẽ được giải quyết. Thưa các bạn, thế nào là đạo? Thế nào là đức? Chúng ta lật sang trang thứ hai của cuốn sổ tay, phía dưới trang thứ hai có một hàng chữ, chúng ta cùng nhau đọc một lần: “Biết được quy luật vận hành của đại tự nhiên vượt qua thời không, đây gọi là đạo”; câu tiếp theo: “Dạy bảo loài người làm thế nào thuận theo quy luật của đại tự nhiên, không trái nghịch, vượt qua địa vị làm người, đây gọi là đức.”

Cho nên, đạo là quy luật đại tự nhiên vượt qua thời gian và không gian, tục ngữ gọi là “luân thường đại đạo”. Quan hệ ngũ luân chính là đạo, cho nên thiên địa, vạn vật đều có quỹ đạo vận hành của nó thì mới không xảy ra xung đột. Không chỉ con người mới có con đường đúng đắn, mà sự chuyển động giữa tinh cầu với tinh cầu cũng có quỹ đạo chuyển động đúng đắn của nó. Nếu như các hành tinh chuyển động trong vũ trụ, hôm nay chuyển động như thế này, ngày mai muốn thay đổi chuyển động như thế này thì có được không? Không được. Nếu như chín hành tinh lớn, sao Diêm Vương nói hôm nay tôi không chuyển động như vậy, ngày mai tôi muốn thay đổi, có thể khi nó vừa đổi quỹ đạo thì sẽ va chạm, xung đột, ma sát với các hành tinh khác. Vạn vật như vậy mà con người cũng như vậy. Do đó năm mối quan hệ này của chúng ta, nếu như có thể tuân thủ, vậy thì có thể sống chung với nhau rất hòa hợp. Nhưng nếu chúng ta không muốn tuân thủ theo năm mối quan hệ này thì sẽ xảy ra mâu thuẫn, xảy ra xung đột.

Tốt, thưa các bạn, hiện tại năm mối quan hệ này có xung đột hay không? Có hay không? Có rất nhiều xung đột, mở báo ra xem thì liền biết. Chúng ta cùng nhau xem thử, làm sao để không vượt qua năm mối quan hệ này? Làm thế nào dụng tâm để giữ gìn? Thưa các bạn, trong năm mối quan hệ này, bạn cảm thấy mối quan hệ nào là quan trọng nhất? Đều rất quan trọng. Trong sách Trung Dung nhắc đến: “Đạo của quân tử bắt đầu từ vợ chồng”, cho nên ảnh hưởng của mối quan hệ vợ chồng rất sâu xa. Vì sao mối quan hệ vợ chồng là quan trọng nhất? Bởi vì vợ chồng ở chung một nhà, ở chung một gian phòng. Nếu vợ chồng chung sống hòa thuận, tốt đẹp thì trẻ nhỏ lớn lên trong hoàn cảnh gia đình như vậy, tự nhiên mối quan hệ cha con sẽ rất thân thiết; mối quan hệ vợ chồng tốt đẹp thì anh em cũng sẽ hòa thuận.

Hôm qua chị của tôi cũng đến hội trường để nghe tôi giảng bài, chị nói chị là đại diện của gia đình đến nghe giảng. Tôi cùng hai người chị gái chung sống cũng rất hòa thuận, bởi vì cha mẹ tôi suốt hơn 20 năm qua, từ nhỏ đến lớn, trước mặt chúng tôi chưa từng cãi lộn, không có những lời lẽ gay gắt đối đáp qua lại, trong nhà luôn nuôi dưỡng một bầu không khí tương hòa. Cho nên, người nhà chúng tôi mà đi cãi lộn với người ta có lẽ cũng cãi chẳng nổi. Mới cảm nhận sâu sắc rằng, sự chung sống giữa vợ chồng quả thực mang lại ảnh hưởng thay đổi thâm lắng đối với con trẻ. Thế nên, vợ chồng vừa chánh thì cha con tự nhiên thân thiết, anh chị em cũng sẽ hòa thuận.

Khi “cha con có tình thân” thì con cái sẽ biết phải cảm ân công lao khó nhọc của cha mẹ, tâm cảm ân của chúng đối với mọi người sẽ tự nhiên sanh khởi. Do đó, khi chúng bước ra xã hội, gặp được cấp trên rất bồi dưỡng, dịu dặt chúng, tự nhiên chúng sẽ sanh khởi tâm “quân thần có nghĩa”, sẽ trung thành với lãnh đạo, tự nhiên chúng sẽ hình thành nên thái độ này. Cho nên thời xưa có một câu danh ngôn, gọi là “trung thần sanh ra từ người con hiếu”, câu nói này tương đối có đạo lý. Hiện tại tình trạng “nhảy việc” rất nhiều, khi nhảy việc chỉ nghĩ đến tiền tài của chính mình, mà không nghĩ đến sự bồi dưỡng lâu dài của cấp trên dành cho họ, có người thậm chí còn trực tiếp nhảy sang làm việc cho công ty đối thủ của họ, rồi cạnh tranh với công ty trước đây mình từng làm. Được, cho nên “quân thần có nghĩa”. Anh chị em có thể chung sống hòa thuận, họ ở nhà biết quan tâm chăm sóc, giúp đỡ lẫn nhau, một khi ở chung với bạn học, ở chung với đồng nghiệp, thái độ đó của họ sẽ biểu hiện ra một cách tự nhiên, cho nên cũng kết giao được với những người bạn rất tốt.

Thế nên, vợ chồng vừa chánh thì năm mối quan hệ liền chánh, dạy làm thế nào giữ được quan hệ vợ chồng tốt đẹp là học vấn tương đối quan trọng. Thưa các bạn, bạn đã từng học qua đạo vợ chồng chung sống với nhau chưa? Trong sách giáo khoa đã từng dạy chưa? Chưa từng. Chuyện quan trọng như vậy tại sao không dạy? Bạn xem, những đề thi mà trước đây chúng ta đi thi, đối với cuộc sống hiện nay không có ảnh hưởng gì lớn, nhưng lại học rất lâu; thế nhưng những đạo lý rất quan trọng ảnh hưởng đến cuộc đời thì trái lại chúng ta lại chưa được học. Trong quan hệ chồng vợ cũng phải nhớ lấy “thận trọng ngay lúc ban đầu”. Khi mới bắt đầu, lúc vẫn chưa kết hôn bạn phải mở to đôi mắt, phải chọn đối tượng tốt. Đương nhiên bạn muốn chọn người khác, người khác cũng muốn chọn bạn. Cho nên muốn tìm được đối tượng tốt, không phải cứ chạy ra ngoài xem mặt, phương pháp này rất mệt người. Phương pháp tốt nhất gọi là làm cho “các ngôi sao vây quanh mặt trăng”, chỉ cần bạn làm sáng vòng hào quang của mình thì sẽ có rất nhiều ngôi sao đến gần, tới lúc đó tùy bạn chọn lựa, đây là phương pháp tìm đối tượng cao minh nhất.

Tốt, vì vậy vợ chồng phải thận trọng ngay lúc ban đầu, phải hiểu rõ đây có phải là người có thể cùng ta chung sống cả đời hay không, đây không phải là chuyện có thể qua loa được. Hiện tại có rất nhiều nam nữ trẻ tuổi, họ học đạo vợ chồng, học cách nam nữ chung sống với nhau, học được từ đâu? Đều học ở trong tình ca. Trong tình ca nói nam nữ yêu nhau là tình huống như thế nào? Đều là yêu rất đau khổ, yêu đến chết đi sống lại, có phải vậy không? Dường như tuổi trẻ không đau khổ thì không gọi là người tuổi trẻ, “người không buông thả thì uống phí thanh xuân”, như vậy mà gọi là yêu sao? Tôi phát hiện ra điểm này, là lúc dạy học sinh lớp 5, lớp 6, tôi liền rất cẩn trọng, vội vàng chích vài mũi thuốc tiêm phòng cho chúng, để chúng có thái độ đúng đắn đối với quan hệ nam nữ, không nên bị những bài tình ca này dẫn dắt sai. Vì vậy, tôi liền nói với chúng rằng: Người với người chung sống với nhau đều sẽ trải qua một số quá trình, nhất định phải từ “*quen nhau*” trước, quen biết nhau; phát triển hơn là “*hiểu nhau*”, hiểu rõ về nhau; tiếp đến là “*quý mến nhau*”, đôi bên quý trọng nhân duyên của nhau; tiếp đến là “*yêu nhau*”; sau cùng là “*kết hôn*”, kết hôn có phải là kết thúc hay không? Có rất nhiều người nói: “Kết hôn là nắm mồ của tình yêu”, đây đều là chỉ dẫn sai. Nếu như vợ chồng chung sống tốt đẹp thì rượu để càng lâu càng ngon, cho nên việc này cần phải xây dựng.

Thế nào là chân tình chân ái? Tôi thường nêu ra một ví dụ: Chân tình chân ái cũng giống như một ông lão hơn 70 tuổi dắt tay vợ ông cũng hơn 70 tuổi, đi

tản bộ ở công viên. Sau đó bà cụ nói với chồng mình: “Ông ơi, ngày mai là 15 rồi, ngày mai đến ngày ăn chay rồi đó.” Bạn xem, vợ chồng già như vậy mới thấy được mùi vị của tình yêu thương, quý trọng nhau, tuyệt đối không phải là loại tình cảm rất mãnh liệt, loại tình cảm đó rất dễ dàng thay đổi. Cho nên chúng tôi nói với trẻ nhỏ, đây là quá trình chung sống giữa nam và nữ, giữa người và người.

Nếu như hôm nay, người nam này mới quen bạn, mà đã lập tức nói với bạn: “Anh rất yêu em”, đây nhất định là gì? Nhất định là gạt bạn, điều này không phù hợp với tự nhiên, đó là sai lầm. Rồi sau đó, hôm nay gặp được bạn thì nói với bạn rằng: “Anh đời này, không lấy ai ngoài em, không cưới ai ngoài em”, vậy bạn cũng phải mau chóng tỉnh ngộ. Họ là thế nào? Họ không biết bạn là người như thế nào, có phải vậy không? Họ cũng không biết thái độ đối nhân xử thế của bạn mà đã nói rất thích bạn, đó gọi là gì? Gọi là lời nói đường mật; thế nhưng sức mạnh của lời nói đường mật rất lớn, bạn không có công phu định lực tương đối sẽ không tránh khỏi được, cho nên nhất định phải xây dựng nhận thức đúng đắn cho họ trước. Mà từ quen nhau đến hiểu nhau, trong quá trình này phải rất bình tĩnh, ví dụ nói bạn cảm thấy người con trai này không tệ, bạn cần phải quan sát tỉ mỉ xem, anh ấy cư xử với đồng nghiệp của anh ấy thế nào, anh ấy đối đãi với bạn bè của anh ấy ra làm sao; hoặc bạn và anh ấy là bạn học đại học, bạn phải xem anh ấy đối xử như thế nào với những bạn học khác. Bạn quan sát rất khách quan như vậy thì mới có thể thật sự hiểu rõ thái độ làm người, làm việc của anh ấy.

Nếu như vừa bắt đầu, bạn vẫn chưa hiểu rõ về anh ấy, bạn chỉ xem phim, leo núi, uống cà phê với một mình anh ấy, như vậy sẽ như thế nào? Anh ấy nhất định sẽ đem những gì tốt đẹp nhất của mình, chẳng những mang điều tốt đẹp nhất, mà còn biểu diễn vượt cả mức bình thường cho bạn thấy; còn những điểm xấu nhất thì giấu tiệt đi, cho nên những gì mà bạn biết chẳng phải là con người thật thường ngày của anh ấy. Nếu anh ấy đối với bạn bè, bạn học khác của anh ấy đều rất có tâm yêu thương, rất quan tâm người khác, bảo đảm nếu anh ấy thật sự muốn thương yêu bạn thì nhất định sẽ vì bạn mà bỏ ra rất nhiều thứ. Cho nên quá trình hiểu nhau cũng phải khách quan, phải lý trí, không thể khi vừa mới bắt đầu thì hai người đã đến với nhau, như vậy rất nguy hiểm. Thừa các bạn, người trẻ tuổi hiện nay đều không biết được điểm này, vì vậy đều rơi vào tình cảnh rất nguy hiểm. Do đó có câu nói: “Vì ngộ nhận mà kết hợp, vì hiểu rõ mà chia tay”, đúng vậy, bởi vì cái hiểu của họ là bề ngoài, không phải thật sự hiểu rõ một cách khách quan. Cho nên, hiểu nhau rất quan trọng, đôi bên phải quan sát nhiều, phải bình tĩnh.

Tiếp theo là quý mến nhau, quý trọng nhân duyên của nhau, cơ hội của nhau, sau đó là yêu nhau, rồi mới tới giai đoạn bước đi trên thảm đỏ. Trong quá trình hiểu nhau có một điểm rất quan trọng, đó là vợ chồng phải cùng chung nhận thức, sau đó mới đi đến hôn nhân. Rất nhiều bạn có chí khí rất lớn, cô ấy nói: “Quan niệm của anh ấy không đúng không hề gì, tôi sẽ thay đổi anh ấy.” Chí khí có lớn hay không? Những người như thế này không ít. Tôi sẽ nói với cô ấy, có một câu nói là: “Say nằm sa trường anh chớ cười, xưa nay chinh chiến mấy ai về”, nếu bạn cứ giữ thái độ như vậy mà đi, đến khi trở về, không có bao nhiêu người sống quay lại. Bởi vì đến độ 20, 30 tuổi thì rất nhiều thói quen, rất nhiều tính cách đã tương đối kiên cố, trừ khi chính họ muốn thay đổi, nếu không thì người khác sẽ rất khó xoay chuyển họ. Vì vậy chúng ta vẫn phải tùy duyên, không nên cưỡng cầu, bạn phải tìm được bạn đời chí đồng đạo hợp thì hôn nhân mới không đến nỗi rất đau khổ.

Yêu thương lẫn nhau, làm thế nào để yêu người khác? Làm thế nào để phân biệt được người với người chung sống với nhau là tình yêu thật sự? Bạn xem, hiện tại có rất nhiều người dùng chữ “yêu” này để uy hiếp người khác, có hay không? Tôi rất yêu em, vì vậy em phải vì tôi mà như thế này, như thế kia. Khi không hiểu rõ tình yêu, rất có thể sẽ dùng chữ “yêu” này đi khắp nơi không chừa người khác, đi khắp nơi làm cho người khác đau khổ và buồn phiền. Chúng ta xem thấy chữ “ái” (愛) này là chữ hội ý, ở giữa là chữ “tâm” (心), bên ngoài là chữ “thọ” (受), cho nên yêu là dùng tâm mà cảm nhận. Cảm nhận điều gì? Cảm nhận nhu cầu của người khác là gì. Khi đối phương lúc nào cũng cảm nhận được nhu cầu của bạn, đều biết quan tâm bạn thì nội tâm của bạn, cảm nhận của bạn sẽ rất ấm áp, tuyệt đối không đau khổ giống như tình ca đã viết. Cho nên cảm giác của tình yêu là ấm áp. Hiện tại chúng ta phải biết phân biệt xem đó có phải là tình yêu thật sự hay không, nếu không phải thì phải mau chóng chọn lựa, không nên u mê không tỉnh.

Ngôn ngữ của tình yêu là chánh trực, ngôn ngữ của tình yêu sẽ không phải là một loạt những lời nói đường mật, hôm nay họ nói lời đường mật với bạn, ngày khác họ cũng sẽ nói lời đường mật như vậy với người khác. Trái lại, những người nam không biết nói lời đường mật thì sao? Thì mới đáng tin, bởi vì tinh thần và dụng tâm của họ đều không dùng vào những lời đường mật đó, cho nên họ mới không biết nói chuyện như vậy. Vậy những người nói những lời đường mật, đều đem tinh thần đặt vào chỗ nào? Đều đặt vào việc cân nhắc, đắn đo dùng những lời đường mật đó. Có một người phụ nữ, cô nói lần đầu tiên cô gặp mặt chồng

của cô, chồng cô không nói một lời nào, câu đầu tiên chồng cô nói với cô: “Răng của em không tốt.” Tiếp theo lại nói: “Cho nên hệ thống tiêu hóa của em cũng không tốt, bởi vì răng không tốt nên khi nhai thức ăn, tiêu hóa sẽ không tốt, vì vậy gánh nặng của dạ dày và ruột cũng sẽ lớn.” Sau đó cô ấy nghĩ: “Con người này quá thật thà, không nói một lời đường mật nào, lần đầu tiên gặp mặt đã nói ra khuyết điểm của mình.” Cô cảm thấy rất đáng tin, cho nên sau đó kết hôn với anh ấy. Sau này nghĩ lại, cô ấy thật có trí tuệ, cô biết được người nói lời chánh trực mới đáng tin. Cho nên ngôn ngữ của tình yêu nên là lời chánh trực.

Tiếp theo, tâm địa của tình yêu là vô tư, tâm của họ vô tư. Cho nên một người biết quan tâm, thương yêu người khác thì họ đối với cha mẹ, đối với vợ con, đối với bạn bè, thậm chí đối với người xa lạ, họ cũng đều có cùng thái độ như nhau mới đúng. Hiện tại, có rất nhiều nam nữ qua lại với nhau, khi đối phương không muốn tiếp tục qua lại, họ thẹn quá hóa giận, thậm chí có thể làm hại đối phương. Đó không phải là tâm vô tư, mà là không chế, dục vọng chiếm hữu, họ chỉ khoác chiếc áo tình yêu bên ngoài để gạt người. Cho nên bạn phải phân biệt rõ, đó gọi là dục vọng, là không chế và chiếm hữu, tuyệt đối không phải là tình yêu, họ đã làm ô nhiễm chữ “yêu” này rồi.

Tiếp theo, hành vi của tình yêu là thành toàn, hiểu được thành toàn người khác. Có một cô giáo, chồng của cô có một em gái, em gái của chồng cô sinh sống và đi học ở Hawaii. Khi em gái gặp vấn đề về tài chính, chồng cô liền nói với cô: “Hai, ba năm qua chúng ta đã tiết kiệm được một ít tiền, hiện tại em gái gặp khó khăn, anh muốn rút số tiền đã tiết kiệm được hai, ba năm qua chuyển qua cho em gái.” Thừa các bạn, nếu đó là chồng của bạn thì bạn sẽ nói như thế nào? Vì sao không thể nói ra được vậy? Cô giáo này lập tức nói với chồng mình, cô nói: “Anh làm như vậy, em rất cảm động! Anh chăm sóc em gái vô tư như vậy, em tin rằng mẹ của anh, cha của anh cũng sẽ rất vui vẻ yên tâm, cho nên em ủng hộ anh làm như vậy, ngày mai em sẽ đi chuyển tiền giúp anh.” Bạn xem, người vợ này còn đích thân đi làm việc này giúp cho chồng, thế nên tâm địa của tình yêu là gì? Là thành toàn, hành vi của tình yêu là thành toàn sự lương thiện của đối phương, thành toàn hành động đúng đắn của đối phương. Cho nên ngày hôm sau cô giáo này muốn đi chuyển tiền, vừa lúc đó có một người bạn nghe được việc này rất cảm động, anh ấy nói: “Bạn không cần phải đi chuyển tiền, tôi sẽ giúp bạn chuyển tiền.” Anh ấy rất thân với ngân hàng. Sau khi chuyển tiền xong thì nói với cô giáo này: “Lúc nào bạn gửi lại cho tôi cũng được, tôi đã chuyển tiền

giúp bạn rồi.” Cho nên, một người có việc làm lương thiện thì sẽ cảm động người bên cạnh mình.

Vì vậy, từ bốn góc độ này, chúng ta có thể phán đoán được họ có thật sự biết yêu thương người khác hay không. Có một người bạn nói rằng: “Thầy Thái ơi, ngoài bốn điều này ra cần phải thêm một điều nữa, bạn ấy nói cần phải thêm ưa thích đọc sách thánh hiền.” Tôi nói: “Lời này rất có đạo lý.” Bởi vì thái độ làm người học được từ chỗ nào vậy? Không phải đột nhiên mà có được, mà đều là học từ lời dạy của thánh hiền mới có thể hình thành những thái độ đúng đắn này.

Tốt, khi chúng ta đã chọn đúng đối tượng rồi, tiếp theo đó là phải xây dựng, phải đạt được sự nhận thức chung. Việc lớn thứ nhất trong gia đình, là phải dạy tốt con cái, cho nên có câu: “Không việc gì quan trọng hơn việc dạy con.” Chúng ta cùng nhau suy ngẫm thử xem, nếu vợ chồng đều có địa vị xã hội rất tốt, cũng rất có tiền của, thế nhưng con cái mỗi ngày ở bên ngoài chơi bời lêu lổng thì nửa đời sau của họ có tốt hay không? Không thể nào. Không chỉ gia đình phải dạy tốt con cái, mà đế vương của chúng ta từ mấy ngàn năm nay, họ cũng nhận thức được rằng việc dạy dỗ tốt đời sau rất quan trọng, do đó khi họ đăng cơ thì việc đầu tiên quan trọng nhất là gì? Lập Thái tử. Họ cũng hy vọng triều đại của họ có thể thịnh trị lâu dài, mà Thái tử chánh thì thiên hạ mới có thể chánh, cho nên họ đều tìm vị thầy tốt nhất trong nước để dạy bảo con cái của họ. Khi vợ chồng có được nhận thức giống nhau như vậy thì sẽ phối hợp rất tốt.

Vì vậy, trong quan hệ ngũ luân, quan hệ vợ chồng gọi là “vợ chồng có khác biệt”, vợ chồng là đạo, có khác biệt là đức. Khác biệt ở chỗ nào? Khác biệt ở trách nhiệm không giống nhau. Vào thời xưa, nam quản việc bên ngoài, nữ quản việc trong nhà, bởi trong gia đình có hai việc chủ yếu: Việc thứ nhất là đời sống vật chất, việc thứ hai là đời sống tinh thần. Cho nên nam quản việc bên ngoài, giải quyết các vấn đề đời sống, vấn đề kinh tế; nữ quản việc trong nhà, chăm lo đời sống tinh thần, giáo dục tốt con cái. Hiện tại rất nhiều cặp vợ chồng đều cùng nhau ra ngoài đi làm, giáo dục con cái để cho ai? Bảo mẫu, thầy cô giáo, người giúp việc, rất nhiều! Do vậy, hiện tại có một danh từ mới gọi là “cha mẹ đại diện”. Như vừa rồi mới nói, thầy cô giáo, rất nhiều người sau khi tan học đều đưa con đến gửi ở lớp học thêm¹, hay mời cha mẹ đại diện gì đó, còn có nhờ ông bà trông

¹ Chỉ cho nơi chuyên môn chăm sóc trẻ nhỏ vào thời gian ngoài giờ học và kỳ nghỉ (hè, đông v.v.).

cháu cũng rất nhiều. Còn có một cha mẹ đại diện được rất nhiều phụ huynh mời đến đó là truyền hình, hiện nay còn có cả máy vi tính.

Thưa các bạn, khi chúng ta kiếm được rất nhiều tiền, số tiền này có phải bạn luôn có thể giữ được bên mình hay không? Chúng ta cần hiểu rõ, tiền tài là sở hữu chung của năm nhà, đó là nạn nước muốn tiền của bạn, nạn lửa muốn tiền của bạn, tham quan ô lại muốn tiền của bạn, ăn trộm, ăn cướp muốn tiền của bạn; bốn loại này vẫn chưa đủ sức mạnh, cái sau cùng mới lợi hại nhất, gọi là con cháu chẳng ra gì, bạn kiếm tiền rất khổ cực, con cháu tiêu xài rất thoải mái. Cho nên, nếu bạn ở bên này đang kiếm tiền, tiền lại rò rỉ ra từ bên kia, vậy thì không thể giữ được. Vì vậy, khi chúng ta dùng “cha mẹ đại diện” dạy trẻ nhỏ, đến sau cùng con cái không hiểu chuyện, bạn có thể phải lo lắng cả đời, có thể sẽ bị bệnh trầm cảm, điều này rất nguy hiểm.

Chúng ta hãy xem thử việc giao cho lớp học thêm, tôi đã từng đi sâu vào suy nghĩ một vấn đề, cũng đã quan sát. Trong mười em học sinh đứng đầu của lớp, đại khái khoảng một nửa đi học thêm, một nửa không đi học thêm. Một nửa học sinh đi học thêm đó, tôi bắt đầu quan sát thấy, chúng học tập tương đối không chuyên tâm. Bởi vì nếu bài học ngày hôm nay mà chúng đã được học qua ở lớp học thêm rồi thì chúng sẽ nghĩ như thế nào? Chúng còn vỗ vai bạn học bên cạnh và nói: “Bài này mình học qua rồi, bài kia mình cũng học qua rồi.” Khi học chính thức trên lớp chúng có chuyên tâm không? Thật đáng lo! Cầu học vấn thì điều quan trọng nhất chính là phải chuyên tâm, chuyên chú, khi chúng bắt đầu có thái độ ngao mạn đối với việc cầu học thì tương thất bại đã lộ ra. Cho nên bài đã học trước rồi thì chúng sẽ không chuyên tâm nữa. Đúng lúc bài trên lớp hôm nay chúng vẫn chưa học qua, chúng sẽ nghĩ thầy cô giáo sẽ dạy ở lớp học thêm.

Những học sinh như vậy, tôi còn phát hiện ra, đêm trước hôm thi, chúng đều sẽ ôm lấy mấy tờ giấy rồi ở đó ra sức mà học, đó là những tờ giấy gì? Là nội dung do thầy cô giáo lớp học thêm tổng kết những điểm trọng tâm giúp chúng, chúng đi học thì ai giúp chúng học? Đều là những thầy cô giáo này. Cho nên tôi thấy chúng rất nỗ lực học thuộc, sau khi thi xong rồi thì chúng lập tức nói: “Ôi, giải thoát rồi!” Tôi nghĩ chỉ cần hai, ba ngày là chúng sẽ quên hết sạch những kiến thức này. Còn những học sinh khác trong số mười em đứng đầu không đi học thêm, chúng không có những đề cương này, chúng đều là hai bạn học sinh bắt cặp với nhau: “Nào, mình có tổng kết một số trọng điểm, mình hỏi bạn xem bạn có biết hay không, bạn cũng hỏi mình, xem mình có biết hay không?” Đều thành thật tự mình đánh dấu phần trọng điểm, ngay trong quá trình chúng đánh

dầu phần trọng điểm, chúng đã từng li từng tí tích lũy năng lực học tập của chúng. Cho nên, có rất nhiều người suy nghĩ mơ hồ rằng, cảm thấy chỉ cần tốn tiền thì sẽ có hiệu quả; đã tốn tiền rồi nhưng cũng không cần thận kiểm tra xem, trẻ nhỏ có thật sự học được gì hay không. Việc thứ nhất là hiệu quả của lớp học thêm, chúng ta cần phải suy nghĩ.

Việc thứ hai là người giúp việc trong gia đình. Rất nhiều người giúp việc ngay đến tiếng phổ thông cũng nói không được rõ ràng, cho nên năng lực ngữ văn và ngôn ngữ của thế hệ sau càng ngày càng thấp. Thừa các bạn, năng lực của môn ngữ văn là nền tảng của tất cả các môn học khác, không học tốt được ngữ văn thì học các môn học khác đều sẽ rất khó khăn. Không chỉ có vấn đề về mặt ngữ văn, mà khi người giúp việc chăm sóc trẻ nhỏ, họ thường dùng thái độ như thế nào? Có phải là thái độ của cha mẹ không? Không phải, họ hầu hạ trẻ nhỏ như ông chủ, như hoàng đế. Có rất nhiều trẻ nhỏ do người giúp việc chăm sóc, lúc muốn ra ngoài thì ngồi xuống một cái ghế nhỏ, hai chân đưa ra, người làm giúp chúng mang tất, mang giày, vì vậy năng lực sinh hoạt của trẻ rất thấp. Con cái như vậy, nếu việc kinh doanh của bạn bị thất bại thì chúng sẽ thế nào? Chúng có thể sẽ chết đói. Cho nên, giàu sang không thể giữ được lâu dài, bạn phải suy nghĩ đến việc khi trong nhà không còn giàu có như vậy nữa thì con cái có năng lực sinh sống độc lập hay không? Phải nhìn xa trông rộng. Cũng có báo cáo nói về, những trẻ em ở nhà có người hầu hạ, khi đến trường học, thầy giáo sắp xếp công việc quét dọn cho chúng, chúng đàm phán với thầy giáo: “Thầy à, em trả thầy tiền, thầy làm giúp em.” Trong giá trị quan của chúng là gì? Tiền có thể giúp làm tất cả mọi việc. Cho nên hiện tượng này, người giúp việc không cách nào dùng thái độ của cha mẹ để dạy dỗ con cái của bạn.

Tiếp theo, thứ ba là giáo dục cách thế hệ. Có rất nhiều trường bối khi làm cha mẹ thì rất có lý trí, nhưng khi làm ông nội, bà nội rồi thì: “Đứa cháu trai này sao mà đáng yêu vậy”, cưng chiều cháu hết mực. Như mẹ của tôi, khi bà dạy chúng tôi thì rất có nguyên tắc, rất có khuôn phép. Tôi còn nhớ có một lần, tôi có một yêu cầu đối với mẹ, yêu cầu không hợp lý, sau đó mẹ tôi lấy một quyển sách ra đọc và không để ý đến tôi. Thế là tôi liền nằm trên đất bắt đầu lăn lộn, nhất định muốn bà phải đáp ứng yêu cầu của tôi, kết quả là mẹ tôi không hề để ý đến tôi, tiếp tục xem sách của bà. Sau đó tôi cảm thấy lăn lộn trên đất rất mệt, cũng biết được dùng cảm tính của tôi không thể đạt được mục đích, mẹ tôi không chấp nhận bị uy hiếp, tôi liền ngoan ngoãn tự mình bò dậy rồi đi, bạn xem, ký ức của tôi rất sâu sắc. Cho nên, giáo dục trẻ nhỏ nhất định phải có nguyên tắc rất đúng

đần, không thể để cho trẻ nhỏ muốn gì được nấy, chiều quá hóa hư. Bạn xem, mẹ tôi dạy tôi tốt đến như vậy, nhưng khi dạy cháu ngoại thì bà lại bắt đầu nuông chiều, thường hay nói với tôi: “Con đừng làm dữ với cháu như vậy!” Sau đó tôi cũng không nói gì, sau đó khoảng nửa năm, bà bèn nói với tôi: “Con làm dữ là đúng”, bởi vì đứa cháu ngoại này đã trèo cả lên trên đầu của bà. Cho nên hiệu quả của giáo dục cách thế hệ đều không tốt, ông bà sẽ nuông chiều cháu, con cái vẫn là chính mình dạy bảo thì tương đối bảo đảm.

Tiếp theo, truyền hình và máy vi tính càng không cần phải nói nữa, những gì học được đều là những cảnh tượng tham, sân, si, mạn. Chúng ta thấy được rất nhiều trẻ nhỏ lời nói đều rất bướng bỉnh không dễ nghe, lời nói đều rất thô tục, chuyện này có khi không phải học được từ cha mẹ, mà đều là học được từ truyền hình và máy vi tính. Mà xem truyền hình và máy vi tính, nó có một loại hiệu quả thôi miên, bạn có phát hiện thấy người xem truyền hình, dường như hoàn toàn cách biệt với thế gian hay không, người bên cạnh có gọi thế nào cũng không ích gì. Vì sao vậy? Bởi vì sóng từ và tia bức xạ của truyền hình sẽ làm cho trạng thái của não bạn, giống như đang ở trong một căn phòng hoàn toàn cách ly với thế giới bên ngoài trong suốt 96 tiếng đồng hồ vậy. Do đó, xem truyền hình càng nhiều thì sẽ càng không biết suy nghĩ. Cho nên bạn xem, tại sao rất nhiều sản phẩm đất tiền đều ưa thích quảng cáo trên truyền hình, đều tốn một khoản tiền rất lớn để quảng cáo? Bởi vì lúc con người xem truyền hình thì không có lý trí, xem thấy kem SK-II khi thoa lên, lập tức sẽ sáng đẹp long lanh, nhìn vào muốn mê liền, thế là đi mua. Cho nên truyền hình đối với não của trẻ nhỏ có ảnh hưởng sâu xa, việc này đều đã có chứng minh của khoa học. Trên trang web Đại Phương Quảng chúng ta có một bài báo gọi là “những đứa trẻ do truyền hình nuôi lớn”, mọi người có thể xem thử; khoa học đã nghiên cứu ra, truyền hình có sức ảnh hưởng rất không tốt đối với trẻ nhỏ.

Tốt, cho nên chúng ta hiểu được, giáo dục con cái vẫn phải dựa vào chính mình, mới có thể chắc chắn được, bởi vì sự trưởng thành của trẻ nhỏ không thể nào lặp lại lần thứ hai. Bây giờ bảo bạn phải tự mình dạy con cái, bạn có làm được hay không? Lập tức sẽ nói: “Thầy Thái ơi, người trong giang hồ, bản thân không thể tự theo ý mình”, lời bạn nói tôi đều rất đồng ý. Chúng ta hãy suy nghĩ vấn đề đầu tiên, chính là vấn đề kinh tế. Người thông thường đều sẽ cảm thấy, hai người không cùng nhau kiếm tiền thì sẽ chết đói, bạn thấy chúng ta đều có rất nhiều lập trường giả thiết dự bị. Thừa các bạn, ở vào thời đại của ông tôi, hai vợ chồng chỉ có chồng ra ngoài kiếm tiền, hơn nữa còn sinh ra năm sáu, bảy tám

người con, họ có chết đói hay không? Không có. Hiện tại chúng ta mới nuôi có một đứa mà phải hai người kiếm tiền, lại sợ chết đói, vấn đề ở chỗ nào? Vấn đề ở chỗ không nắm được thái độ trị gia rất then chốt, đó là cần kiệm. “Kiệm là gốc trị gia”, chỉ cần cần kiệm, đừng tiêu xài hoang phí, kỳ thực một người kiếm tiền thì đã đủ cho người trong nhà dùng rồi. Hơn nữa, một người kiếm tiền, người trong nhà dùng sẽ rất cần kiệm, từ nhỏ đã hình thành thái độ gì cho trẻ nhỏ? Thái độ rất cần kiệm, bạn đã giúp cho trẻ nhỏ đứng vững không đổ, sẽ không trở thành nô lệ của vật chất.

Tốt rồi, tiết học sau của chúng ta sẽ tiếp tục phân tích về mặt kinh tế này. Cảm ơn mọi người!